

อัตลักษณ์ของชุมชนท่องเที่ยวชายแดนกับการสร้างมูลค่าเพิ่ม

The Identity of Border Tourism Community and Value Addition

คำพา ยิ่งคง¹ / สารภี ขาวดี²

Khampha Yingkhong¹ / Sarapee Khowdee²

^{1,2}คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี อุบลราชธานี 34190, ประเทศไทย

^{1,2}Faculty of Liberal Arts, Ubon Ratchathani University,
Ubon Ratchathani 34190, Thailand

Corresponding author. E-mail: khampha.y@ubu.ac.th

Received: October 28, 2021

Revised: February 2, 2022

Accepted: February 19, 2022

Abstract

This study set out to explore the identity of Na Tan District and the utilization of the identity in value addition. The participants were 18 tourism stakeholders at Na Tan District, Ubon Ratchathani Province, comprising 8 people from the government sector, 6 people from the private sector and 4 people from the community sector. They were selected by means of non-probability purposive sampling. For data collection, interviews and focus-group meetings were used in this study. The obtained data were analyzed by adopting a content analysis approach which was grounded on folklore and tourism perspectives.

The results reveal that Na Tan District has three aspects of identity: natural environmental identity, namely Hat Chom Dao; manmade environmental identity, namely Wat Pak Saeng, Wat Phu Tham Thong, Wat Non Sawang, and Tham Ta Lao; and lifestyle identity, such as food, housing, costumes, professions, traditions, beliefs, and folk arts. In terms of using its identity in value addition, Na Tan District utilizes its potential community capital to create and increase values through tourism commodities. The district provides natural tourism activities, religious, and cultural tourism activities, such as seeing the beauty of stone gardens and the lifestyles of people along the Khong

River. These tourism activities are led by young tour guides. Additionally, other tourism activities are implemented including paying homage to Buddha images and seeing the seasonal beauty of the Khong River. Souvenirs and mementos, with a focus on cotton fabric dyed with indigo or kram to add more value are sold at the district. There are also other products, such as crispy taro and sweet yam slices.

Keywords: Community Identities, Border Tourism, Value Addition, Na Tan District

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาล และการนำอัตลักษณ์ดังกล่าว มาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวของอำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้ ภาครัฐบาล 8 คน ภาคเอกชน 6 คน และภาคชุมชน 4 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และแบบประชุมกลุ่มย่อยในการรวบรวมข้อมูล มีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิดทฤษฎีด้านคติชนวิทยา และด้านการท่องเที่ยวมาจัดกระทำข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาพบว่าอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาล จำแนกเป็น อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ คือ หาดชมดาว อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ วัดปากแขง วัดภูถ้าทอง วัดโนนสว่าง ถ้ำตาลาว และอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย อาชีพ และประเพณี ความเชื่อ ศิลปะพื้นบ้าน การนำอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลมาสร้างมูลค่า เป็นการนำทุนชุมชนที่มีศักยภาพมาสร้าง/เพิ่มมูลค่าผ่านสินค้าทางการท่องเที่ยว จำแนกเป็น 1) กิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและ การท่องเที่ยวทางศาสนา และวัฒนธรรม เช่น การชมความงามของแก่งหิน การดูวิถีชีวิตของผู้คนริมน้ำโขง โดยมีมีบุคคลน้อยเป็นผู้ให้ข้อมูล การไหว้พระ การทำบุญปล่อยปลา และการชมความงามของลำน้ำโขงที่ผันแปรตามช่วงฤดู 2) ของฝาก/ของที่ระลึก โดยจะเน้นการนำผ้าฝ้ายย้อมครามมาสร้างมูลค่า นอกเหนือจากนี้ยังสามารถพบเห็นสินค้าแปรรูป เช่น เผือกฉาบ มันฉาบ เป็นต้น

คำสำคัญ: อัตลักษณ์ชุมชน การท่องเที่ยวชายแดน การสร้างมูลค่าเพิ่ม อำเภอนาตาล

บทนำ

จังหวัดอุบลราชธานีมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองทางธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น สามพันโบก หาดชมดาว และประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และวิถีชีวิต ถือว่าเป็นทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนอีกทาง และจากการรวบรวมสถิติจำนวนนักท่องเที่ยว/รายได้จากการท่องเที่ยวในปี พ.ศ.2562-2564 ของ Ubon Ratchathani Tourism and Sports Office (2021) พบว่า จังหวัดอุบลราชธานีมีผู้มาเยือนชาวไทย จำนวน 5,274,191 คน มีรายได้รวมจากผู้มาเยือนกลุ่มดังกล่าว จำนวน 11,663.43 ล้านบาท นอกจากนี้จากข้อ

ได้เปรียบของที่ตั้งจังหวัดที่เชื่อมโยงกับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ยังประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจของทั้ง 2 ประเทศ ทั้งด้านการค้าชายแดนและการท่องเที่ยว ส่งผลให้เกิดกระแสการเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีไปยังประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่องทุกปี แต่ในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อจังหวัดอุบลราชธานีในกรณีของการไหลออกของนักท่องเที่ยวไปยังประเทศเพื่อนบ้าน (Tourism leakage) เกิดการสูญเสียรายได้ทางการท่องเที่ยว

การนำอัตลักษณ์ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่มาเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์หนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นและดึงดูดความสนใจของผู้มาเยือนให้เดินทางมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดอุบลราชธานีและใช้เวลาในพื้นที่เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะแหล่งที่มีพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างอำเภอนาตาล ที่มีการนำเสนออัตลักษณ์ของตนผ่านคำขวัญของอำเภอไว้ว่า “พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อล้ำค่า ภูถ้ำทองเด่นสง่า เกาะแก่งงามตา สูงค่าโบราณคดี” กอปกับรัฐบาลได้มีนโยบายในการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 6 (อุบลราชธานี – สาละวัน) ขึ้น อันสืบเนื่องจากการประชุมเรื่อง “การพัฒนาความร่วมมือเพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)” ทั้งฝ่ายประเทศไทยและฝ่ายสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เห็นควรให้มีการจัดทำโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงบริเวณนี้ เพื่อลดระยะทางในการขนส่งสินค้า อีกทั้งในปัจจุบันการส่งออกสินค้าของประเทศไทยไปยังเมืองละคอนเพ็ง แขวงสาละวัน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นการขนส่งทางเรือผ่านพรมแดนบ้านปากแขง ตำบลพะลาน อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี จึงทำให้ขนส่งสินค้าได้น้อย (Department of Highways, 2018) นับเป็นโอกาสในการพัฒนาพื้นที่รวมถึงการท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้นของจังหวัดอุบลราชธานี ยังประโยชน์สำหรับการขยายตัวและเชื่อมโยงด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวในอนุภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง และอำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่งตามแนวระเบียงเศรษฐกิจตะวันออก – ตะวันตก โดยมีแนวเส้นทางครอบคลุมอำเภอนาตาล ประเทศไทย และเมืองละคอนเพ็ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว)

ดังนั้นการศึกษาเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอำเภอและ การนำอัตลักษณ์ของพื้นที่ดังกล่าวมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นอีกฐานข้อมูลที่สำคัญที่จะนำไปต่อยอดในการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ที่มีอยู่ ตรงกับความต้องการของผู้มาเยือน และเพื่อรองรับการท่องเที่ยวชายแดนที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้ยังประโยชน์ต่อชุมชนทั้งสองฝั่งแม่น้ำโขง

บททวนวรรณกรรม

1) แนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชุมชน

อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นรากเหง้าหรือวัฒนธรรมทางสังคมที่ถูกก่อให้เกิดขึ้นมาและใช้ในการยึดเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีในการปฏิบัติในสังคมนั้น ซึ่งมีลักษณะของความโดดเด่นหรือมีความแตกต่างกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมอื่นๆ สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ให้ความสำคัญกับอัตลักษณ์ของชุมชน ซึ่ง Community Development Department (2018) กล่าวว่า จุดขายของการท่องเที่ยวชุมชน คือเป็นตัวของตัวเอง หรือมีอัตลักษณ์ การค้นหาตัวเองจึงเป็นกระบวนการสำคัญ สิ่งที่ยังบอกถึงอัตลักษณ์ชุมชน มี 3 ด้าน คือ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และ

วิถีชีวิต (ครอบคลุม 8 วิถี ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย ภาษา อาชีพ ประเพณี ความเชื่อ ศิลปะ พื้นบ้าน) การสังเคราะห์องค์ประกอบทั้ง 3 ด้านนี้และทำการเรียบเรียงเพื่อใช้ประโยชน์ ก็เท่ากับเป็นการเริ่มต้นเก็บรักษามรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนอย่างเป็นระบบ ขณะที่ Na Thalang (2020) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ไว้ว่า คติชนไม่ว่าจะเป็นตำนาน นิทานประจำถิ่น เพลงร้องเล่น การละเล่น การเต้นระบำรำฟ้อน พิธีกรรมดนตรี อาหาร เครื่องแต่งกาย เครื่องจักสาน ข้าวของเครื่องใช้ ล้วนเป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่ใช้แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่ทำให้เห็นว่าตนเอง (us) แตกต่างจากคนอื่น (the others) และเนื่องจากคติชนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม และธรรมชาติของวัฒนธรรมย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามบริบทหรือปัจจัยต่างๆ ทางสังคม คติชนซึ่งเป็นสิ่งแสดงอัตลักษณ์จึงไม่ใช่สิ่งหยุดนิ่งตายตัว แต่ย่อมมีพลวัตความเปลี่ยนแปลงได้ ขึ้นอยู่กับเจ้าของวัฒนธรรมและบริบททางสังคม

2) แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์

Niruthrakul (2011) ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ไว้ว่า เศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) คือ การสร้างมูลค่าสินค้า หรือบริการที่เกิดจากความคิดของมนุษย์ สำหรับสาขาการผลิตที่พัฒนาไปสู่เศรษฐกิจสร้างสรรค์จะเรียกว่า “อุตสาหกรรม สร้างสรรค์” (Creative Industry) ซึ่งหมายถึงกลุ่มกิจกรรมการผลิตที่ต้องพึ่งพาความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” คือแนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ (Knowledge) การศึกษา (Education) การสร้างสรรค์งาน (Creativity) และการใช้ทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual property) ที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การส่งสมความรู้ทางสังคม และเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่ ขณะที่ Na Thalang (2013) กล่าวถึงบริบททุนนิยมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ว่า โลกทุนนิยม มีนัยยะสำคัญกับเศรษฐกิจในประเทศต่างๆ ทั่วโลก นับตั้งแต่ ค.ศ. 2001 จอห์นฮอปกินส์ ได้เขียนหนังสือชื่อ The Creative Economy (2001) ซึ่งเป็นที่มาของคำว่าเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ฮอว์กินเห็นว่า creativity ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ แต่อาจจะนับเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ถ้ามีนัยยะทางเศรษฐกิจที่ทำให้เกิดผลผลิตที่ขายได้ creative product คือสินค้าหรือบริการที่เป็นผลมาจากความคิดสร้างสรรค์ที่ทำให้สินค้าเกิดมูลค่าทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จนถึงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 มีการดำเนินการผลักดันเรื่องการเพิ่มคุณค่า (Value creation) ของสินค้าและบริการบนฐานความรู้และนวัตกรรม เพื่อสร้างมูลค่าการผลิตสินค้าและบริการให้เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (Office of the National Economic and Social Development Council, 2021) นอกจากนี้ ในปี 2550 ได้ทำการศึกษาและเริ่มขับเคลื่อนการสร้างมูลค่าเชิงเศรษฐกิจจากทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับจุดแข็งและข้อได้เปรียบทางวัฒนธรรมของประเทศ แล้วนำมาใช้ประโยชน์โดยหาแนวทางเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ

3) แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวชายแดน

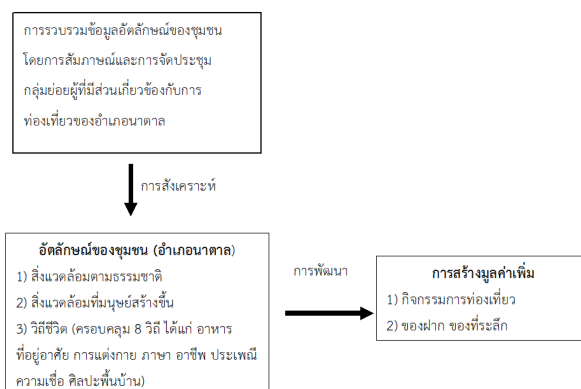
สืบเนื่องจากพื้นที่ศึกษามีอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้านและในอนาคตกำลังจะมีโครงการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาวแห่งที่ 6 ขึ้น แน่นนอนว่าการท่องเที่ยวชายแดนจะได้รับการพัฒนา ทั้งนี้การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวจะมีลักษณะเฉพาะ ดังที่ Jankaew (2015) กล่าวไว้

คือ 1) การมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพื้นที่ อันเป็นการปฏิสัมพันธ์กันกับประเทศเพื่อนบ้านตามลักษณะสภาพภูมิประเทศและอาณาเขตติดต่อกัน ซึ่งอาจจะเป็นการเชื่อมต่อถึงกันทั้งในทางน้ำหรือทางบก และก่อให้เกิดผลประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนกันทางการค้าขายแดนและการท่องเที่ยว 2) การมีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเมืองท่องเที่ยวชายแดนนั้นจะมีการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเกิดขึ้น ซึ่งเป็นการเดินทางท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ 3) การพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศ ซึ่งหมายรวมถึงการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกในการขนส่งทุกประเภท เพื่อตอบสนองความสะดวกให้เกิดขึ้นแก่ระบบการขนส่งของนักเดินทางและเพื่ออำนวยความสะดวกทางด้านระบบขนส่งสินค้าระหว่างประเทศทั้งหมด และ 4) มีการกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจในระดับจังหวัดและระดับภูมิภาค

4) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้รวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาบางส่วน อาทิ งานของ Janruang, et al. (2019) ศึกษาเรื่องการสร้างมูลค่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจากทุนชุมชนเขตอารยธรรมอีสานใต้-กัมพูชา (พินาย-นครวัดนครธม) ที่มีการสำรวจและจัดเก็บข้อมูลทุนชุมชนนำมาแปลงเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว Sirivejjabhandu (2019) ศึกษาเรื่องอัตลักษณ์และการตลาดการท่องเที่ยวแบบจุดหมายปลายทางเดียว (Single Destination) เชื่อมโยงไทย-ลาว กรณีศึกษาพื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ มุกดาหาร-สะหวัน-เซโน และนครพนม-ท่าแขก โดยมีการศึกษาอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว Sujachaya (2013) ศึกษาทุนทางวัฒนธรรมกับวัดถุ่มงคฺลในปัจจุบัน มีการศึกษาวัดถุ่มงคฺลในบริบททุนนิยมและเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในสังคมไทยปัจจุบัน และ Apiwong (2007) ศึกษาทัศนคติกับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทลื้อ บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน เป็นการใช้อัตลักษณ์คติชน (ตำนาน ความเชื่อ พิธีกรรม การแสดงการแต่งกาย และหัตถกรรมพื้นบ้าน) ในการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทลื้อ บ้านห้วยโก๋น อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดน่าน

จากการทบทวนวรรณกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น นำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาล
- 2) เพื่อศึกษาลักษณะการนำอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยคณะผู้วิจัย ได้ทำการศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ ตำรา เอกสาร วิทยานิพนธ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย 5 ส่วน ได้แก่ ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือการดำเนินการ การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล รายละเอียดดังนี้

1) ประชากรและการสุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวของอำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1.1) กลุ่มหน่วยงานภาครัฐบาล ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานเขตอุบลราชธานี สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานตรวจคนเข้าเมืองจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดอุบลราชธานี สำนักงานตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี หน่วยเรือรักษาความสงบเรียบร้อยตามลำแม่น้ำโขง (นรข.) สำนักงานเจ้าท่าภูมิภาคสาขาอุบลราชธานี มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี รวม 8 คน

1.2) กลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน ประกอบด้วย สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยวจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหาร ผู้ประกอบการธุรกิจคมนาคม ผู้ประกอบการธุรกิจที่พักแรม และผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนและของที่ระลึก รวม 6 คน

1.3) กลุ่มภาคชุมชน ประกอบด้วย ตัวแทนทั้ง 4 ตำบลในพื้นที่อำเภอนาตาล ตำบลละ 1 คน รวม 4 คน และตัวแทนจากแหล่งท่องเที่ยวหลักในอำเภอนาตาลทั้ง 4 แหล่ง ได้แก่ ภูถ้ำทอง (บ้านหนองบัว) แหล่งโบราณคดี (บ้านศรีชุม) วัดปากแซง (บ้านปากแซง) และหาดชมดาว (บ้านโนนตาล) รวม 4 คน

2) เทคนิคการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มหน่วยงานภาครัฐบาล กลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน และกลุ่มภาคชุมชนผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Nonprobability Sampling) ด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

(Purposive Random Sampling) โดยการเลือกตามคุณสมบัติที่ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3) เครื่องมือและการทดสอบเครื่องมือ

กลุ่มหน่วยงานภาครัฐบาล และกลุ่มหน่วยงานภาคเอกชน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ส่วนกลุ่มภาคชุมชน ใช้แบบประชุมกลุ่มย่อย ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ

4) การดำเนินการรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้มีส่วนได้เสียทางการท่องเที่ยวของอำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี และมีการเก็บและรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field work Research) เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาล และลักษณะการนำอัตลักษณ์ดังกล่าวมาสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง จากภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในอำเภอนาตาล ใช้การระดมความคิดเห็นจากภาคชุมชน

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิด ทฤษฎีด้านคติชนวิทยา และด้านการท่องเที่ยวมาจัดกระทำข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. อัตลักษณ์ของอำเภอนาตาล

การศึกษาอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลนับเป็นฐานข้อมูลที่สามารถนำไปต่อยอดการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวชายแดนของทั้งสองประเทศได้เป็นอย่างดี เนื่องจากอัตลักษณ์ (identity) เป็นประเด็นที่มีการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางและมีความเกี่ยวเนื่องกับคติชนวิทยา (folklore) ดังที่ Dundes (1996, as cited in Nathalang, 2020) กล่าวว่า “ในสังคมประเพณี ผู้คนนิยามตนเองหรือนำเสนออัตลักษณ์ของตนเอง กลุ่มชน ท้องถิ่น หรือชาติพันธุ์ผ่านคติชน” โดยศาสตร์ทางคติชนนั้นมีการศึกษาเรื่องราวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่งที่มีวิถีชีวิตร่วมกัน เช่น พิธีกรรม ดนตรี อาหาร เครื่องแต่งกาย เครื่องจักสาน ข้าวของเครื่องใช้ที่แสดงให้เห็นว่าตนเองต่างจากคนอื่น นอกจากนี้คติชนยังเชื่อมโยงสู่บริบททางการท่องเที่ยว โดยมองว่า แต่ละพื้นที่/แต่ละชุมชนมีอัตลักษณ์ของตน ที่สามารถนำมาเป็นทุนทางวัฒนธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ ในบริบทของการท่องเที่ยว คติชนวิทยาถูกหยิบยกออกมาเพื่อนำเสนอสู่สายตาคนนอก (ผู้มาเยือน) และได้รับการตอบรับอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาของ Jaruwon (2016) “คติชนกับการท่องเที่ยว หมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว จังหวัดกาญจนบุรี” ที่ได้นำเสนอวัฒนธรรมของชุมชนที่มีคุณค่ามาใช้ในการสร้างมูลค่าทางการท่องเที่ยว การศึกษาของ Khowdee (2016) เรื่อง “ประเพณีแซนโหม้นตาบูชาบรรพบุรุษ จังหวัดสุรินทร์: การประกอบสร้าง

ประเพณีประดิษฐ์ และบทบาท” ที่ได้ผลการศึกษาประการหนึ่งว่า การประดิษฐ์ประเพณีให้เป็นพื้นที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นแนวคิดที่ทำให้เกิดการคัดเลือกอัตลักษณ์ของจังหวัดสุรินทร์จากคำขวัญประจำจังหวัดมานำเสนอผ่าน 4 กิจกรรมหลัก คือพิธีกรรมศักดิ์สิทธิ์ ขบวนแห่รอบเมือง การละเล่นพื้นบ้านและงานมหรสพ และนิทรรศการมีชีวิต

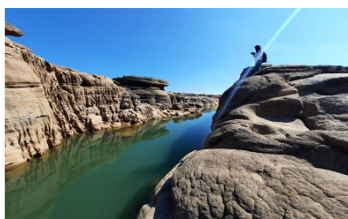
จากการศึกษา พบว่าอำเภอนาตาลมีคำขวัญที่ว่า “**พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อล้ำค่า ภูถ้ำทองเด่นสง่า เกาะแก่งงามตา สูงค่าโบราณคดี**” (ดังภาพที่ 2) มานำเสนอต่อผู้มาเยือนผ่านทุนทางวัฒนธรรมที่โดดเด่น ของ 4 ตำบล คือ 1) ตำบลพะลาน เน้นในเรื่องของศาสนา ณ บริเวณวัดปากแซงและมีประเพณีสงกรานต์ 2) ตำบลกองโพน ให้ความสำคัญกับประเพณีบุญบั้งไฟ ซึ่งถือว่าเป็นศิลปวัฒนธรรมที่สำคัญ และมีวัดหนองบัวภูถ้ำทอง 3) ตำบลนาตาล มีประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการคัดเลือกต้นเทียนเพื่อนำไปจัดแสดงในจังหวัดอุบลราชธานี มีหาดชมดาว และ 4) ตำบลพังเคน มีประเพณีลอยกระทง และแหล่งท่องเที่ยวทางโบราณคดีบ้านศรีคุณ Sarit Pengchan (personal communication, May, 27, 2021) สะท้อนให้เห็นว่าพื้นที่ดังกล่าวมีทรัพยากรที่เป็นอัตลักษณ์สามารถนำไปต่อยอดในเชิงของการท่องเที่ยวได้

พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อล้ำค่า

ภูถ้ำทองเด่นสง่า

ภาพที่ 2 การนำเสนออัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลผ่านคำขวัญ
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

Sarayuth Jearamas (Personal communication, February, 01, 2021) นายอำเภอนาตาลได้ให้ข้อมูลและกล่าวถึงแหล่งทรัพยากรที่เป็นอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลว่า จุดเด่นของอำเภอเน้นความเป็นธรรมชาติ โบราณคดี และประวัติศาสตร์ และการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน และในแผนพัฒนาอำเภอ ปี 2564 มุ่งเดินทางนาตาลสู่เมืองแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง แผ่นดินแห่งความสงบสุข ควบคู่กับการพัฒนาคนและการเอาชนะยาเสพติด ประเด็นเรื่องอัตลักษณ์การเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านของอำเภอนาตาลสอดคล้องกับคำกล่าวของ Ekapop Chaiyaocha (Personal communication,

May, 24, 2021) ผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่มในอำเภอนาตาลที่กล่าวว่า แม้อำเภอนาตาลจะเป็นอำเภอขนาดเล็ก มีการจัดตั้งเมื่อไม่นานมานี้ มีพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ในอนาคตก็จะสามารถนำมาทำประโยชน์และส่งผลต่อการค้าได้

Pannavit Sittithawan (Personal communication, May, 25, 2021) ผู้รับผิดชอบด้านตรวจคนเข้าเมืองปากแซง เห็นว่าบริเวณด่านปากแซง (ภาพที่ 3) ก่อนสถานการณ์โควิด มีชาวลาวประมาณ 100-300 คน เดินทางเข้า-ออกเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นช่วงประเพณีมีสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อจะมีประมาณ 500 คน เดินทางเข้า-ออกผ่านจุดผ่านแดนถาวรนี้ ซึ่งชาวไทยเองก็สามารถเดินทางไปเที่ยวลาวได้โดยใช้หนังสือเดินทางและบัตรผ่านแดนชั่วคราว (Border Pass) ส่วน Amorn Thongsopha (personal communication, May, 27, 2021) มองว่าธุรกิจขนส่งของบริษัทจิรัฐกาลทัวร์ บริษัทเขมราษฎร์รุ่งเรืองทัวร์ บริษัทเจดชัยทัวร์ และบริษัทนครชัยแอร์ เป็นธุรกิจบริการที่จะช่วยสนับสนุนเรื่องการเดินทางทั้งประชาชน ชาวไทยและประชาชนชาวลาวที่ข้ามมายังด่านถาวรปากแซงแห่งนี้ (ภาพที่ 4)

ภาพที่ 3 ด่านปากแซง อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

ภาพที่ 4 ธุรกิจขนส่งในอำเภอนาตาล
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

หากจำแนกอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลให้เห็นอย่างเด่นชัด สามารถสรุปได้เป็น 3 ด้าน โดยอิงข้อมูลจาก Community Development Department (2018) ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ดังนี้

1.1 อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ นับเป็นจุดเด่นที่ทำให้อำเภอนาตาลเป็นที่รู้จักของคนใน และคนนอกพื้นที่ รวมถึงผู้มาเยือนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ซึ่งสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติที่สำคัญ มีดังนี้

1.1.1 หาดชมดาว (แก่งหินงาม) หรือมีชื่อเดิมว่าดอนเชียงขาม (Don Chiang Kham) เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติอันเป็นที่รู้จักจากผู้มาเยือน ด้วยลักษณะเด่นของตัวแหล่งและที่ตั้งที่ได้รับอิทธิพลของกระแสน้ำโขง (ภาพที่ 5) ดังที่ Jearamas (2020) อธิบายถึงสถานที่แห่งนี้ไว้ว่า ในช่วงหน้าแล้งทั้งเกาะ แก่ง และหาดทรายที่เคยอยู่ใต้ลำน้ำโขงจะปรากฏเด่นชัด โดยมีแรงลม แรงน้ำ และการพัดพาของเม็ดทราย ทำให้หินที่อยู่ใต้น้ำมีรูปร่างแปลกตา ดังคำขวัญอำเภอก่อนที่ว่า “เกาะแก่งงามตา” และจากข้อมูลของ Department of Mineral Resources (2007) กล่าวถึงผาชัน สามพันโบก และแก่งตะนะ ที่มีสภาพธรณีวิทยาที่คล้ายคลึงกับหาดชมดาวว่า บริเวณดังกล่าวเคยเป็นพื้นหินทรายในหมวดหินภูพาน (Phu Phan Formation) เมื่อโผล่พ้นน้ำจะเห็นหลุมลึก ลักษณะกลมปรากฏอยู่มากมาย หลุมเหล่านี้มีหลายขนาด ภายในหลุมมักจะเห็นก้อนหิน กรวด ทราย กองอยู่ก้นหลุม มีชื่อทางธรณีวิทยาว่า กุมภลักษณ์ (Pot hole) เกิดขึ้นจากการขัดสีของก้อนหิน ก้อนกรวดหรือเม็ดทราย ที่น้ำพัดพามากักอยู่ในแอ่งหรือร่องหรือรูเล็ก ๆ ถูกกระแสน้ำที่ไหลเชี่ยวและปั่นป่วน บั่นให้เคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลาด้วยความเร็วสูง กุมภลักษณ์เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติทางธรณีวิทยาที่พบเห็นทั่วไปในบริเวณทางที่น้ำไหลผ่านชั้นหินทรายซึ่งมีลักษณะแข็งแกร่ง ทนทานต่อการผุพังสูง และกระแสน้ำไหลเชี่ยวในช่วงฤดูน้ำหลาก

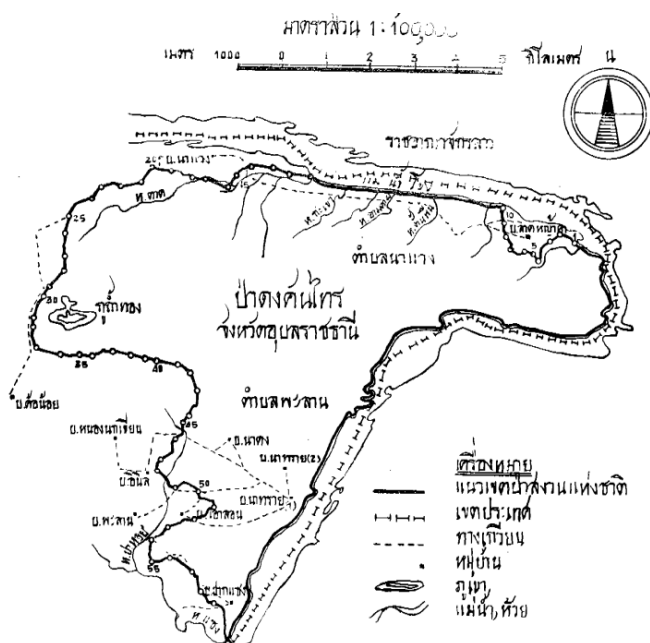

ภาพที่ 5 หาดชมดาว

ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

1.1.2 วัดภูถ้ำทอง “ภูถ้ำทองเด่นสง่า” เป็นส่วนหนึ่งในคำขวัญของอำเภอนาตาล เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทผสมทั้งทางธรรมชาติและมนุษย์สร้างขึ้น ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ของป่าดงคันไทร โดย Royal Forest Department (n.d.) ประกาศในกฎกระทรวงให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 กำหนดให้ป่า ดงคันไทร ในท้องที่ตำบลนาแขวก และตำบลพะลาน อำเภอยะรัง จังหวัดอุบลราชธานี มีแนวเขตตามแผนที่ท้ายกฎกระทรวงนี้ (ภาพที่ 6) ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าวครอบคลุมหลายตำบลของอำเภอยะรังและอำเภอนาตาล ทิศเหนือของป่าดงคันไทร คือ บ้านนาสะอาด ตำบลนาแขวก อำเภอยะรัง ทิศใต้ คือ บ้านหนองบัว ตำบลพะลาน ทิศตะวันตก คือ บ้านค้อน้อย ตำบลกองโพน ทิศตะวันออก คือ บ้านดอนนางนิล ตำบลพะลาน ของอำเภอนาตาล ในปี พ.ศ. 2545 กรมป่าไม้ได้อนุญาตให้กรมศาสนาใช้พื้นที่ 15 ไร่ ในป่าดงคันไทรก่อสร้างวัดหนองบัวภูถ้ำทอง และได้มอบให้วัดภูถ้ำทองช่วยรักษาผืนป่าอีกทาง ป่าดงคันไทรเป็นต้นน้ำที่สำคัญของอำเภอนาตาล และน้ำที่ไหลลงมาจากภูถ้ำทองช่วยเติมน้ำอ่างเก็บน้ำร่องเตย บ้านค้อน้อย ตำบลกองโพน และอ่างเก็บน้ำวังม่วง บ้านทางโค้ง ตำบลพะลาน (Jearamas, 2020)

หากมองในมุมการเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีอัตลักษณ์ (ภาพที่ 7) พบว่า สถานที่แห่งนี้มีศักยภาพในการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนที่สูงจึงสามารถมองเห็นวิวทิวทัศน์ของทั้งสองอำเภอ คือ อำเภอนาตาลและอำเภอยะรัง รวมถึงวิวริมฝั่งโขงของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ก่อปรกับการสัมภาษณ์ผู้มาเยือนสถานที่แห่งนี้ Chidhathai Payuti (Personal communication, June, 4, 2021) กล่าวว่า วัดภูถ้ำทองเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ สามารถเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวที่วัดปากแซงได้ กล่าวคือ หากเดินทางไปที่วัดปากแซงจะได้สัมผัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ ขณะที่การเดินทางมาเยือนสถานที่แห่งนี้จะได้สัมผัสการพระเจ้าใหญ่องค์แสนมิ่งมงคล และรอยพระพุทธบาทจำลอง อีกทั้งสามารถพบเห็นหินรูปร่างแปลกตา โดยลักษณะการเกิดหินดังกล่าวคล้ายคลึงกับลักษณะเด่นของเสาเฉลียง อุทยานแห่งชาติผาแต้ม จากข้อมูลของ Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation (2010) อธิบายถึงรูปร่างหินแปลกตาบริเวณเสาเฉลียงว่าเป็นประติมากรรมหินทรายที่ธรรมชาติสร้างขึ้น เป็นหน่วยหินภูเขาไฟที่เกิดขึ้นในยุคครีเทเชียส เมื่อประมาณ 130 ล้านปี มีสาเหตุมาจากกระแสไฟฟ้า แรงลม และความแปรปรวนของลมฟ้าอากาศ และข้อมูลของ Department of Mineral Resources (2007) ย้ำให้เห็นว่าการกัดกร่อนโดยน้ำและลม ทำให้ส่วนที่สึกกร่อนง่ายหลุดเข้าไป ส่วนที่ทนทานกว่าเป็นชะง่อนหินยื่นออกมา ทำให้หินมีรูปร่างต่าง ๆ ดังที่ปรากฏ

ภาพที่ 6 แสดงแนวเขตป่าสงวนแห่งชาติดอยอินทนนท์
ที่มา: Royal Forest Department (n.d.)

ภาพที่ 7 ธรรมชาติที่โดดเด่นของวัดภูเก้าทอง
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

1.2 อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น

จุดเด่นด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้นภายในอำเภอนาตาล และสามารถนำไปสร้างเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว พบทั้งโบราณสถาน โบราณวัตถุ สรุปลได้ ดังนี้

1.2.1 วัดปากแซง วัดปากแซง หรือวัดหลวงพ่อใหญ่องค์ต่อ เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนสองฝั่งโขง ดังที่ Esan information @ Ubon Ratchathani (2021, July, 15) ให้ข้อมูลไว้ว่า วัดพระโต อำเภอนาตาล จังหวัดอุบลราชธานี เป็นวัดที่ประดิษฐานพระเจ้าใหญ่องค์ต่อ 1 ในพระองค์ต่อทั้ง 4 ในประเทศไทย วัดแห่งนี้มีอาณาเขตทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันตก จดหมู่บ้าน และทิศตะวันออกจดแม่น้ำโขง พระเจ้าใหญ่องค์ต่อเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย สร้างด้วยอิฐผสมปูนขาว ได้รับความเลื่อมใสศรัทธาจากประชาชนคนไทยและประชาชนจากสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป. ลาว) ทุกปีจะมีประเพณีที่สำคัญในการนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ต่อ ระหว่างวันขึ้น 9 ค่ำถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 โดยประเพณีดังกล่าวนี้ได้ช่วยให้เห็นความสัมพันธ์ข้ามชาติ อันมีแม่น้ำโขงเป็นพรมแดนธรรมชาติ ภายใต้บริบท “แม่น้ำโขงกับการเป็นเวทีของประเพณีประติษฐ์” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเป็นเวทีของประเพณีแนวพุทธศาสนา ซึ่งมองว่าการนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ต่อของจังหวัดอุบลราชธานี เป็นหนึ่งในประเพณีที่อยู่นอกกลุ่มฮิลิบสอง หรือเป็นประเพณีที่ไม่ได้อยู่ในงานบุญจารีตสิบสองเดือนของชาวอีสาน ภาพลักษณ์ของแม่น้ำโขงที่ถูกสร้างให้กลายเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างรัฐชาติทั้งสองเป็นเพียงมุมมองของภูมิรัฐศาสตร์เท่านั้น หากแต่แม่น้ำโขงเปรียบเสมือนเส้นทางที่ใช้ในการเชื่อมโยงวิถีวัฒนธรรมและสังคมของบุคคลทั้งสองฝั่งมาตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน (Hongsuwan, 2017) และ Amorn Thongsopha (Personal communication, May, 27, 2021) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานที่แห่งนี้ว่า ปากแซงในอนาคตกายใต้โครงการการสร้างสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 6 ได้มีการเตรียมความพร้อมโดยการสร้างจุดเช็คอิน ขณะนี้ทางวัดกำลังดำเนินการก่อสร้างสลุบของอดีตเจ้าอาวาส การสร้างแลนด์มาร์คพญานาค ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณวัดปากแซง ติดริมแม่น้ำโขง

1.2.2 วัดภูถ้ำทอง วัดภูถ้ำทอง มีประวัติการสร้างครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2486 โดยพระครูบริหารเกษมรัตน์ โดยได้สร้างหอศาลาเก็บรอยพระพุทธรูปสำรองไว้ จากนั้นมีการสร้างสิ่งปลูกสร้างเพิ่มเติมอีกหลายครั้ง (ภาพที่ 8) เช่น ในปี พ.ศ. 2501 มีการสร้างที่พักสงฆ์ 3 หลัง และแทงค์น้ำ 1 แทงค์ ในปี พ.ศ. 2505 พระครูสอาด ประเปรียว ได้สร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่บนเขา ต่อมาในปีพ.ศ. 2524 มีการสร้างศาลาที่พักสงฆ์และพระพุทธรูป 1 องค์ แทงค์น้ำ 1 แทงค์ นำโดยพระครูโอภาส ศิริธรรม ในปี พ.ศ. 2529 พระอาจารย์ทองคำ ยศไชโต ได้สร้างกุฏิ 1 หลัง ทางด้านทิศตะวันตกของเขา ส่วนครั้งสุดท้าย คือปี พ.ศ. 2530 - 2540 พระอาจารย์สวณ โคตหลักคำ ได้สร้างที่พักสงฆ์ ที่พักโยม แม่ชี น้ำบาดาล สระน้ำบนเขา ทางเดินเท้าได้เขาริมผา

จากการสัมภาษณ์ Supap Muangsong (Personal communication, July, 17, 2021) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัดภูถ้ำทองไว้ว่า จุดเด่นทางด้านการท่องเที่ยวของวัดแห่งนี้คือตั้งอยู่บริเวณป่าดงคนไทรเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ มีรอยพระพุทธรูปตั้งอยู่ และ วัดภูถ้ำทองยังใช้ในการประกอบ

พิธีกรรมที่สำคัญในช่วงวันสงกรานต์ โดยจะมีการสรงน้ำพระพุทธรูปขนาดใหญ่ และมีชาวบ้านจาก 2 อำเภอ คืออำเภอเขมราฐและอำเภอนาตาลเข้าร่วม สำหรับความเชื่อเกี่ยวกับพระพุทธรูปองค์ใหญ่ที่ประดิษฐานอยู่บนยอดภูเขาว้านเชื่อว่าสามารถขอลูก ขอน้ำฝนรวมไปถึงในเรื่องของการแก้บน จากข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าวัดภูถ้ำทอง เป็นศูนย์รวมจิตใจของผู้คนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งช่วงที่มีการประกอบพิธีกรรมในเดือนห้า (บุญฮุดสรง หรือบุญสงกรานต์) ที่เกี่ยวเนื่องกับศาสนา ความเชื่อและการดำรงชีวิตของชาวอีสาน เชื่อมโยงกับฮัตสึบสอง ดังที่ Pinthong (1997, as cited in Hongsuwan, 2017) กล่าวไว้ว่า ฮัตสึบสองเป็นเรื่องการทำบุญ 12 เดือนในวิถีชีวิตวัฒนธรรมในรอบปีของชาวอีสาน ซึ่งสืบทอดกันมายาวนาน นอกจากนี้การให้ความสำคัญกับพระพุทธรูปขนาดใหญ่ “หลวงพ่อใหญ่องค์แสนมิ่งมงคล” ยังเชื่อมโยงกับ “พระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ” วัดปากแซง ในลักษณะของการตั้งชื่อเพื่อนำเสนอความศรัทธาอันแรงกล้าของผู้คนในชุมชนในการสร้างพระพุทธรูปทั้งสององค์ขึ้นมา

ภาพที่ 8 สิ่งปลูกสร้างบริเวณภูถ้ำทอง
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

1.2.3 วัดโนนสว่าง บ้านโนนชุมคำ ตำบลพังเคน มีรายละเอียดระบุไว้ในพิพิธภัณฑสถานชุมชน วัดศรีรัตน หรือแหล่งโบราณคดีบ้านศรีคุณ ว่าวัดแห่งนี้มีการเก็บรักษาโบราณวัตถุที่สำคัญคือเสาประดับกรอบประตู ซึ่งเป็นศิลปะขอมแบบไพรเมง (The Fine Arts Department, 2017) (ดังภาพที่ 9) เสาประดับกรอบประตูดังกล่าววางไว้ในโบสถ์ใกล้ประตูทางเข้าและด้านข้างมีคิ่วลิ่งควางไว้ใกล้กัน (ดังภาพที่ 10) คาดว่าน่าจะเชื่อมโยงกับฐานโยนที่ตั้งอยู่ในพิพิธภัณฑสถานวัดศรีรัตน (ดังภาพที่ 11)

Runcharoen (2021) มีมุมมองเกี่ยวกับเสาประดับกรอบประตูต้นนี้ว่าเป็นเสาประดับกรอบประตูที่แปลกประหลาดอีกชิ้นหนึ่งในศิลปะขอม สมัยก่อนเมืองพระนคร ช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-13 อายุประมาณ 1,350 ปี และมีโบราณวัตถุที่มีอายุร่วมสมัยกับเสาประดับกรอบประตูชิ้นนี้ คือทับหลังที่วัดสระแก้ว อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี นอกจากนี้ในระหว่างที่ได้สนทนากับชาวบ้านยังพบว่ามีกรพบวัตถุคล้ายหัวของโซ่ขนาดใหญ่ น้ำหนักประมาณ 1 กิโลกรัม (ดังภาพที่ 12) ที่ได้จากการไถนาของชาวบ้านในละแวกนั้น โบราณวัตถุดังกล่าวรวมถึงหลักฐานจากซากโบราณสถานก่ออิฐบริเวณบ้านโนนชุมฆ่า ย้ำถึงการเป็นชุมชนโบราณในพื้นที่บริเวณนี้ และให้ความสำคัญกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู ลัทธิไศวนิกาย โดยพิจารณาจากเสาประดับกรอบประตูซึ่งเป็นชิ้นส่วนที่พบในศาสนสถานที่ยึดโยงกับศาสนาดังกล่าว อีกทั้งชิ้นส่วนของศิวลึงค์ยังเป็นสิ่งแทนองค์พระศิวะ หากเปรียบเทียบกับศาสนสถานที่ยึดโยงกับศาสนาพุทธที่สำคัญและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในพื้นที่อำเภอนาตาลปัจจุบันก็คือวัดปากแซง อันเป็นร่องรอยที่สะท้อนให้เห็นการปรับเปลี่ยนด้านการนับถือศาสนาตามกาลเวลาและปัจจัยภายนอกที่มากระทบ

ภาพที่ 9 เสาประดับกรอบประตู ศิลปะขอมแบบไพรเกมง
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

ภาพที่ 10 เสาประดับกรอบประตูและศิวลึงค์เก็บรักษาไว้ในพระอุโบสถวัดโนนสว่าง
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

ภาพที่ 11 ฐานโยนี เก็บรักษาไว้ในแหล่งโบราณคดีบ้านศรีคุณ
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

ภาพที่ 12 โบราณวัตถุ มีลักษณะคล้ายหัวของไซ่ขนาดใหญ่
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

1.2.4 วัดศรีรัตน บ้านศรีคุณ ตำบลพังเคน มีวัดศรีรัตนเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่กรมศิลปากรเข้ามามีส่วนร่วมและจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้บ้านศรีคุณขึ้น (ดังภาพที่ 13) จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ระบุภาพถ่ายทางอากาศปี พ.ศ. 2475 แสดงตำแหน่งบ้านศรีคุณ พบว่ามีร่องรอยคันดินมีลักษณะเป็นผังรูปทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้า เมื่อพิจารณาโบราณสถานและโบราณวัตถุที่พบใกล้เคียง ทำให้สันนิษฐานได้ว่าคันดินแห่งนี้เป็นร่องรอยหลักฐานของมนุษย์ในวัฒนธรรมเจนละ หรือเขมรโบราณก่อนเมืองพระนคร เจนละเป็นอาณาจักรที่เกิดขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 11 มีเจ้าชายจิตรเสนเป็น

กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ ในจังหวัดอุบลราชธานีมีการค้นพบจารึกเจ้าชายจิตรเสน จำนวน 5 หลัก ได้แก่ 1) จารึกปากน้ำมูล 1 (อบ.1) 2) จารึกปากน้ำมูล 2 (อบ.2) 3) จารึกวัดสุปฏิหาราม (อบ.4) 4) จารึกปากโดมน้อย (อบ.28) 5) จารึกถ้ำภูหมาโน (อบ.9) โดยข้อความในจารึกกล่าวถึงพระเจ้าจิตรเสน กษัตริย์ผู้ยิ่งใหญ่ทรงได้ชัยชนะเหนือกัมพูประเทศ และได้เฉลิมพระนามว่า “ศรีมหันทรธรรมัน” อีกทั้งโปรดให้สร้างรูปเคารพต่าง ๆ ในลัทธิไศวนิกายไว้เพื่อเป็นเครื่องหมายแห่งชัยชนะของพระองค์ จารึกดังกล่าวล้วนเป็นหลักฐานอย่างดีที่แสดงให้เห็นว่า อารยธรรมแถบลุ่มแม่น้ำชีและลุ่มแม่น้ำมูลในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 11-12 นั้นมีผู้นำของอาณาจักรนับถือศาสนาพราหมณ์ ลัทธิไศวนิกาย (The Fine Arts Department, 2017) ดังนั้น คำขวัญของอำเภอนาตาล ตอนหนึ่งที่ระบุว่า “สูงค่าโบราณคดี” จึงเป็นทางหนึ่งที่ช่วยย้ำอัตลักษณ์ของพื้นที่ผ่านตัวอักษรได้อย่างชัดเจน

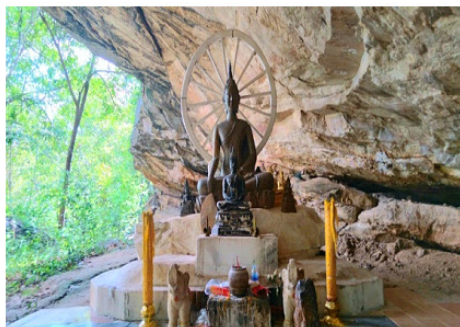

ภาพที่ 13 ภาชนะดินเผาขนาดใหญ่ ภายในศูนย์การเรียนรู้บ้านศรีคุณ

ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

1.2.5 ถ้ำตาลาว ถ้ำตาลาว เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตำบลกองโพน (ภาพที่ 14) ในปี 2526 หลังกรมศิลปากรได้เข้าขุดค้นและปักหมุดหลักฐานที่ค้นเอาไว้ ถ้ำตาลาวก็กลายเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญอีกแห่งหนึ่งในพื้นที่อำเภอนาตาลควบคู่กับแหล่งโบราณคดีที่บ้านศรีคุณ ตำบลพังเคน ลักษณะของถ้ำแห่งนี้คล้ายเพิงหมาแหงนในปัจจุบัน ทอดยาวต่อเนื่องมาจากภูถ้ำทองที่บ้านค้อน้อย ตำบล กองโพน และทอดยาวไปถึงภูสามยอด บ้านหนองไก่อ่า ตำบลกองโพน บริเวณถ้ำตาลาวพบเห็นมีสีแดงเป็นภาพฝ่ามือ มองเห็นสันมือ นิ้วมือน้อยอยู่ครบทั้ง 5 นิ้ว เป็นภาพเดียวที่คนปัจจุบันสามารถเข้าใจได้ ส่วนภาพอื่นอาจจะสามารถสื่อความหมายกันได้ในยุคสมัยนั้น ที่เพิงผาแห่งนี้ไม่มีตัวหนังสือ โดยของคนยุคปัจจุบันปรากฏร่องรอยอยู่ ที่นี้ถือได้ว่าเป็นการค้นพบหลักฐานของยุคก่อนประวัติศาสตร์ นอกเหนือจากนี้ บริเวณถ้ำตาลาวยังมีสลับหรือว่าธาตุที่บรรจุกระดูกชิ้นส่วนเล็ก ๆ ที่หลงเหลือจากการขุดค้นของกรมศิลปากร (Jearamas, 2020) จากข้อมูลข้างต้นสะท้อนให้เห็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ตั้งแต่อดีต ดังที่ Sittisunthorn et al. (2006) ได้ศึกษาถ้ำถ้ำหินเหือง กล่าวว่าบริเวณเพิงผาหน้าถ้ำเป็นแหล่งโบราณคดีที่สำคัญที่นักโบราณคดีมักจะพบร่องรอยของมนุษย์และสัตว์สมัยโบราณที่เคยเข้าไปใช้พื้นที่ และจากภาพเขียนสีที่พบในบริเวณถ้ำแห่งนี้ทำให้เห็นหลักฐานงานศิลปะสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่บ่งบอกถึงสภาพแวดล้อมโบราณในท้องถิ่น ตลอดจนบอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตของคนโบราณ เมื่อมนุษย์มีที่อยู่อาศัยเป็น

หลักแหล่งการใช้ประโยชน์พื้นที่บริเวณถ้ำได้เปลี่ยนจากการเป็นที่อยู่อาศัยมาเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์เชื่อมโยง ความเชื่อความศรัทธาของผู้คนในพื้นที่ เดกเช่นที่ถ้ำตาลาวแห่งนี้ที่ปัจจุบันใช้เป็นสถานที่ประดิษฐานศาสน วัตถุ เช่น พระพุทธรูป และรูปเคารพอื่นๆ

ภาพที่ 14 ถ้ำตาลาว
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

1.3 อัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต

เนื่องด้วยอำเภอนาตาลมีพื้นที่ติดต่อกับลำน้ำโขง และมีภูเขาล้อมรอบ อำเภอนี้จึงมี ความอุดมสมบูรณ์ในเรื่องข้าวปลาอาหาร และของป่า ที่ชาวบ้านสามารถหาได้ง่ายเพื่อยังชีพ ทั้งยังมีส่วน ที่เหลือนำมาแลกเปลี่ยนเป็นเงินเพื่อสร้างเศรษฐกิจชุมชนได้ ดังนั้น จุดเด่นประการหนึ่งที่ผู้เข้าไปเยือนจะ ได้สัมผัส คือวิถีชีวิตที่เชื่อมโยงให้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของอำเภอล็ก ๆ แห่งนี้ โดยเป็นวิถีที่ผูกติดกับ ธรรมชาติจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของพื้นที่ ดังนี้

1.3.1) *อัตลักษณ์ของอาหาร* ด้วยที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ อาหารที่สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คน อำเภอนาตาลส่วนใหญ่จึงเป็นอาหารที่ได้จากแม่น้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเดือนมีนาคมถึงช่วงเดือน เมษายน อาทิ ปลาแม่น้ำโขง (ภาพที่ 15) ซึ่งบางพื้นที่ก็นำมาทำปลาร้า นับเป็นวิธีการถนอมอาหารรูปแบบ หนึ่งที่มาจากภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ นอกจากนี้ยังมีอาหารป่าที่ผันแปรตามฤดูกาล เก็บหาได้บริเวณ ป่าดงคันไทร เปรียบเสมือนห้างสรรพสินค้าของชุมชนและเป็นต้นน้ำที่สำคัญของคนในอำเภอนาตาล และ การมีตลาดแลกเปลี่ยนอาหารพื้นถิ่นกับฝั่งประเทศเพื่อนบ้านยังเป็นการสร้างรายได้เสริมให้แก่คนในชุมชน อีกทาง ประเด็นด้านอาหาร Visan Piriyakitpaiboon (Personal communication, September, 24, 2021) มีมุมมองว่า จุดเด่นของปลาแม่น้ำโขงสามารถตอบสนองพฤติกรรมผู้บริโภคอาหารของผู้บริโภค ในสถานการณ์ปัจจุบัน โดยการต่อยอดไปสู่การท่องเที่ยวเชิงอาหาร (Gastronomy Tourism) ที่มีการนำ วัตถุดิบท้องถิ่นตามฤดูกาลมานำเสนอผ่านรายการอาหารชนิดต่าง ๆ และเพิ่มความเข้มข้นอัตลักษณ์ทาง ด้านนี้ด้วยการเล่าเรื่องราวเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต

ภาพที่ 15 อาหารที่สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในอำเภอนาตาล
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

1.3.2) อัตลักษณ์ของที่อยู่อ้าย แต่เดิมที่อยู่อ้ายที่สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในอำเภอนาตาล คือบ้านที่อยูริมแม่น้ำโขงจะมีการมุงด้วยใบกง ภาคเหนือเรียกว่าใบตองตึง (ภาพที่ 16) ส่วนภาคกลางเรียกว่าต้นพลวง การนำใบกงมาใช้ประโยชน์ด้านที่อยู่อ้ายสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินชีวิตของผู้คนในชุมชนที่มีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่มีการสืบทอดผ่านรูปแบบทางสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นนอกจากนี้ปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ของอำเภอนาตาลยังเอื้อต่อการเจริญเติบโตของต้นกงซึ่งเป็นไม้ผลัดใบที่พบ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัจจุบันถึงแม้ชุมชนที่อยู่บริเวณริมแม่น้ำโขงจะไม่นิยมสร้างบ้านเรือนที่มีการใช้ ใบกงมาใช้ประโยชน์มากเท่าในอดีต ด้วยต้องการใช้วัสดุอื่นเพื่อความคงทนถาวรมากกว่า ด้วยเหตุนี้ จึงส่งผลให้ภูมิปัญญาเริ่มจางหาย อีกทั้งใบกงเริ่มหายากเพราะชาวบ้านมีการตัดไม้เพื่อขยายพื้นที่ในการดำรงชีวิตมากขึ้น แต่จากการพูดคุยกับผู้สูงอายุในชุมชน ภาพจำของการใช้ใบกงมาเป็นส่วนประกอบหนึ่งของบ้านก็ยังคงกระจางชัดในความทรงจำ อย่างไรก็ตาม จากการลงพื้นที่ก็ยังคงได้เห็นการสร้างบ้านที่มีลักษณะยกสูงเป็นจำนวนมาก โดยด้านบนจะใช้ประโยชน์ในการนอนส่วนด้านล่างจะใช้วางแคร่ อุปกรณ์ทอผ้าฝ้าย อุปกรณ์สำหรับการย้อมคราม เป็นต้น ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะเป็นแบบกระจุกเพื่อความมั่นคงปลอดภัย สร้างความความอบอุ่น Sarayuth Jearamas (Personal communication, February, 01, 2021)

ภาพที่ 16 ที่อยู่อ้ายมุงด้วยใบกง
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

1.3.3) *อัตลักษณ์ของการแต่งกาย* ตามสภาพภูมิศาสตร์และการตั้งอยู่บริเวณริมแม่น้ำโขง หลายชุมชนมีการปลูกฝ้าย แล้วนำฝ้ายมาย้อมคราม และเข้าสู่กระบวนการทอ (บางส่วนก็มีการแปรรูป) แล้ววางจำหน่ายในศูนย์ OTOP ของชุมชน และจำหน่ายให้แก่ชุมชนในอำเภอเขมราฐ ฝ้ายเป็นผ้าที่ใช้สอยในวิถีชีวิตประจำวันทั่วไป และมีการนำเส้นใยฝ้ายและผ้าฝ้ายไปใช้ในโอกาสพิเศษและพิธีกรรมความเชื่อต่างๆ เช่น ใช้เส้นฝ้ายผูกข้อต่อแขนในพิธีสูตรขวัญต่างๆ ใช้ปอยฝ้ายเป็นเครื่องคายบูชาครู และใช้เป็นเครื่องสมมา (Nilathi, 2018) นอกจากนี้ Tularak (2018) เสริมว่าการทอและการย้อมผ้าฝ้ายเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่ต้องอาศัยฝีมือและความชำนาญของผู้ทำที่สืบทอดภูมิปัญญาที่มีมาตั้งแต่ในอดีต ผ้าย้อมครามจึงเป็นผ้าดั้งเดิมที่ใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของคนอีสานและลาวที่ผูกพันกับวิถีการเกษตรแบบพึ่งพาธรรมชาติ เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีพิธีกรรม เป็นสิ่งที่แสดงสถานะของบุคคลและสื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล อนึ่ง อัตลักษณ์ด้านการแต่งกายที่สะท้อนวิถีชีวิตของอำเภอนาตาล ส่วนใหญ่มักได้รับการนำเสนอให้เห็นในช่วงที่มีผู้คนเข้ามาเยือนอำเภอ หรือว่ามีการจัดงานด้านการท่องเที่ยว โดยภาครัฐจะมีการส่งเสริมให้กลุ่มสตรีในงานพร้อมใจกันใส่ผ้าฝ้ายเพื่อต้อนรับผู้มาเยือน หรือ เป็นชุดพ่อน้ำของนักแสดง ในกิจกรรมสำคัญต่าง ๆ เป็นต้น (ภาพที่ 17)

ภาพที่ 17 การแต่งกายในช่วงที่มีการร่วมกิจกรรมสำคัญต่างๆ
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

1.3.4) *อัตลักษณ์ด้านอาชีพ* อาชีพที่สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในอำเภอนาตาล คือ การทำไร่ ทำนา การประมงพื้นบ้าน (ภาพที่ 18) และการทอผ้าฝ้าย ล้วนเป็นอาชีพที่มีการส่งต่อภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ โดยอาศัยปัจจัยด้านที่ตั้งของชุมชนอันมีแม่น้ำโขงหล่อเลี้ยงการดำรงชีวิตมาอย่างต่อเนื่อง อาชีพหลักของชุมชนคือการทำนาปลูกข้าวเช่นชุมชนอื่นๆ ในภูมิภาคเดียวกัน ขณะที่การทำประมงพื้นบ้านบริเวณลำน้ำโขงนับเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติที่สะท้อนให้เห็นความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาตามฤดูกาล และยังเป็นอาชีพเสริมที่สามารถสร้างรายได้ตลอดทั้งปี ความอุดมสมบูรณ์ของดินตะกอนที่พัดพามาทับถมบริเวณริมฝั่งแม่น้ำโขงจึงเอื้อต่อการปลูกฝ้ายและครามที่สามารถนำไปต่อยอดเป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้เสริมให้แก่สมาชิกในชุมชน และจากการสัมภาษณ์ตัวแทนกลุ่ม OTOP ของตำบลคันพะลาน พบว่าแม้สมาชิกของกลุ่มทอผ้าในอำเภอนาตาลจะมีการผลิตลายผ้าออกมาหลากหลาย แต่ชุมชนก็ยังไม่มีความหลากหลายของผ้าฝ้ายที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะของตน ยังพยายามที่จะหาจุดเด่นที่มีอยู่ในชุมชนมานำเสนอผ่านลายผ้า

ทั้งนี้ก็มีเพียงกลุ่มทอผ้าในตำบลนาตาลที่มีตราสินค้าเป็นอัตลักษณ์ของตนเองชัดเจน

Khamsan Prasertsuk (Personal communication, May, 26, 2021) พัฒนาการอำเภอนาตาล ได้ให้ข้อมูลว่า ทุกปีผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าฝ้ายย้อมครามของอำเภอนาตาล ได้รับเลือกเพื่อนำไปใช้ในงานประกวดของจังหวัด เช่น งานปีใหม่ งานแสดงสินค้าที่เมืองทองธานี และที่ถือเป็นความภาคภูมิใจสูงสุด คือ ได้มีโอกาสทำลายพระราชทาน ที่เรียกว่ามัดหมี่ลายขอ ซึ่งจะมีรูปตัว S สำหรับหมู่บ้านที่มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ก็จะมีการแปรรูปเพื่อให้เหมาะกับกลุ่มลูกค้าที่จะนำไปใช้ประโยชน์ที่หลากหลาย การจัดจำหน่ายมีทั้งรูปแบบออนไลน์ผ่านทาง facebook ของกลุ่ม และมีการนำไปจำหน่าย ณ ถนนคนเดินเขมรราช นอกเหนือจากนี้ทางพัฒนาชุมชนยังเน้นในเรื่องของการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ KBO> knowledge Based OTOP

ภาพที่ 18 อาชีพการทำประมงพื้นบ้าน

ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

เมื่ออำเภอนาตาลเริ่มเป็นที่รู้จักของบุคคลภายนอกเพิ่มขึ้นการให้ความสำคัญกับบริบทการท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้เสริมจึงเกิดขึ้น เช่น ชุมชนโดยรอบวัดปากแซง หันมาประกอบธุรกิจบริการที่เอื้อต่อการมาเยือนของคนนอก อาทิ ธุรกิจขนส่ง ธุรกิจร้านค้าและของที่ระลึก ธุรกิจร้านอาหาร เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้มาเยือนเมื่อเดินทางมานมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ นอกจากนี้ยังมีธุรกิจค้าส่งของร้านพิเชียรพานิช และในอนาคตผู้ประกอบการหลายรายยังมองเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพอื่น ๆ ดังปรากฏว่าเริ่มมีการซื้อที่ดินเพื่อเตรียมความพร้อมในการดำเนินกิจการที่น่าจะเติบโตตามแผนการสร้างสะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 6 (อุบลราชธานี-สาละวัน)

1.3.5) **อัตลักษณ์ด้านประเพณี ความเชื่อ ศิลปะพื้นบ้าน** อำเภอนาตาลมีประเพณีที่สำคัญกระจายทั้ง 4 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลกองโพน มีประเพณีบุญบั้งไฟ ตำบลนาตาล มีประเพณีแห่เทียน ตำบลพังเคนมีประเพณีลอยกระทง และตำบลพะลานมีประเพณีสงกรานต์ การดำรงชีวิตของผู้คนในชุมชนยังยึดตามฮีต 12 ของชาวไทยอีสานเป็นสำคัญ ดังที่ Pinthong (1997, as cited in Hongsuwan, 2017)

มองว่า ฮีต 12 เป็นการสื่อให้เห็นเรื่องราวขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เป็นแบบแผนปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องการทำบุญ 12 เดือน ในวิถีวัฒนธรรมในรอบปีของชาวอีสานที่มีการสืบทอดมายาวนาน เช่น บุญเผวด บุญบังไฟ บุญเข้าพรรษา เป็นต้น ส่วน Hongsuwan (2017) ได้เสนอมุมมองไว้ในหนังสือประเพณีประติมากรรมในชุมชนอีสานลุ่มน้ำโขงว่า การทำบุญดังกล่าวเป็นการเชื่อมโยงกับความเชื่อทางศาสนา ทั้งพุทธศาสนาแบบพื้นบ้านและความเชื่อดั้งเดิม นอกจากนี้ยังเกี่ยวข้องกับเรื่องราวในคติความเชื่อเรื่องผีหรืออำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติต่างๆ ทุกครั้งที่มีการจัดงานบุญ ณ วัดปากแซงผู้คนในอำเภอจะเข้าร่วมเป็นจำนวนมาก เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวอำเภอนาตาล (ดังภาพที่ 19) เช่น ช่วงเดือน 3 ของทุกปี จะมีงานนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ตื้อ มีการทำบุญเบิกบ้าน การเลี้ยงเจ้าปู่ตา ซึ่งประเพณีพิธีกรรมเหล่านี้ นอกจากจะสะท้อนให้เห็นว่าการนับถือผียังคงดำรงอยู่ในชุมชนของอำเภอนาตาลในปัจจุบันอย่างไม่เสื่อมคลายแล้ว การนับถือผีปู่ต่ายังนับเป็นกุศโลบายที่มีมาแต่โบราณ เพื่อนำไปสู่เรื่องของการอนุรักษ์รักษาผืนป่าในชุมชนไว้ได้

ภาพที่ 19 ชาวบ้านทำบุญ ณ วัดปากแซง ศูนย์รวมจิตใจของอำเภอนาตาล
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

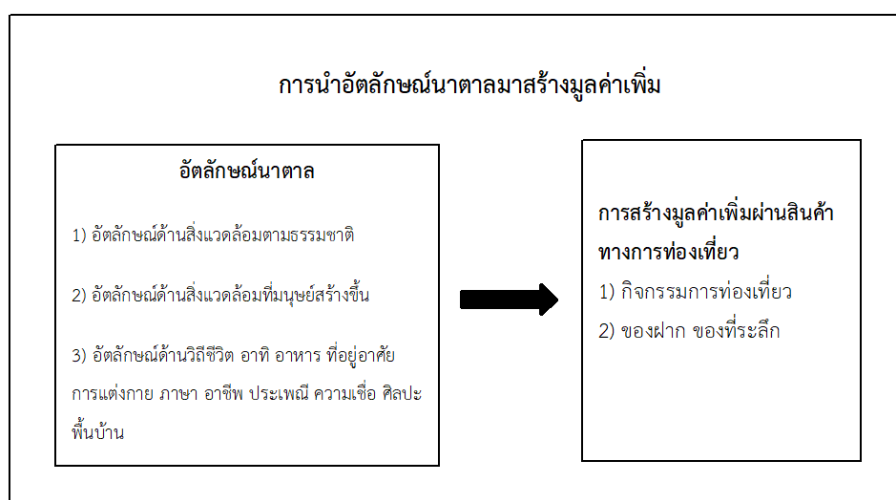
2. การนำอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

ในบริบทของการท่องเที่ยว การนำอัตลักษณ์ซึ่งเป็นทุนทางวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่มานำเสนอผู้มาเยือนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปรากฏในโปรแกรมท่องเที่ยว นับเป็นการนำทุนทางวัฒนธรรมมาเป็น จุดขาย อาทิ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวโดยชุมชน การท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ล้วนเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนจะได้ใช้เวลาเรียนรู้และสัมผัสความเป็นวิถีของพื้นที่ดังกล่าว อีกทั้งยังเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่แออัด ตอบโจทย์กระแสการเดินทางท่องเที่ยวภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดโควิด-19 ได้เป็นอย่างดี การนำทุนทางวัฒนธรรมดังกล่าวมาใช้นอกจากจะเป็นการอนุรักษ์ให้สืบทอดไปจากรุ่นสู่รุ่นแล้วนั้น Jaruwon (2016) ยังเห็นว่า “ทุนทางวัฒนธรรม” สามารถนำมาพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน บางอย่างขายได้ บางอย่างขายไม่ได้ การเลือกทุนทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าจึงเป็นประเด็นท้าทายของผู้นำชุมชน ชาวบ้านและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ดังกล่าว ดังที่ Kasempholkoon (2011, as cited in Nathalang, 2020) กล่าวไว้ในคติชน

โภชนา: เมื่อได้เวลา “ปรุ่รสนัฒนธรรม” ว่าด้วยคติชนสร้างสรรคในบริบทการพัฒนาประเทศไทย 4.0 ว่า คติชนสร้างสรรค (ทุนทางวัฒนธรรม) เปรียบเสมือนอาหาร (สินค้าทางการท่องเที่ยว) ที่จะต้องได้รับการ ปรุ่รสนัใหม่ (ทำซ้ำ การปรับเปลี่ยน การทำใหม่ การคิดใหม่ การสร้างความหมายใหม่) เพื่อให้สอดคล้อง กับพฤติกรรมและความต้องการของผู้มาเยือน

การนำอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลมาสร้างมูลค่า เป็นการนำทุนชุมชนที่มีศักยภาพมาสร้าง/ เพิ่มมูลค่าผ่านสินค้าทางการท่องเที่ยว ได้แก่ กิจกรรมการท่องเที่ยว ของฝากและของที่ระลึก (ภาพที่ 20)

การนำอัตลักษณ์นาตาลมาสร้างมูลค่าเพิ่ม

ภาพที่ 20 การนำอัตลักษณ์มาสร้างมูลค่าเพิ่ม
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

2.1 กิจกรรมการท่องเที่ยว

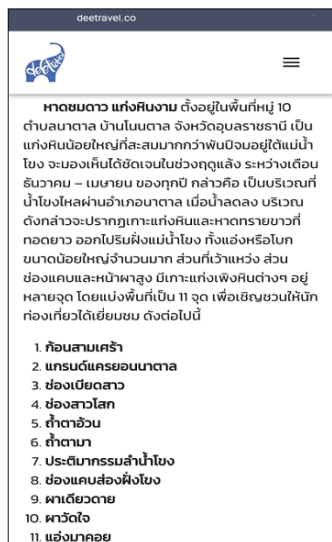
ด้วยประวัติศาสตร์การก่อตั้งชุมชนที่ยาวนาน ส่งผลให้พื้นที่แห่งนี้มีอัตลักษณ์เพื่อนำมา สร้างมูลค่าผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ โดยมีปราชญ์ชุมชน และมัคคุเทศก์น้อยเป็น ผู้นำเสนอเรื่องราว ดังนี้

2.1.1 กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จากลักษณะที่ตั้งของอำเภอที่มีพื้นที่บางส่วนติดกับลำน้ำโขง ก่อให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีอัตลักษณ์สามารถเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรม การท่องเที่ยวได้ เช่น บริเวณหาดชมดาว ที่มีแก่งหินแปลกตา เกิดจากการกัดเซาะของกระแสน้ำ กระแส

จากการลงพื้นที่และการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชนที่ดูแลแหล่งท่องเที่ยวแห่งนี้ พบว่า การท่องเที่ยว ณ หาดชมดาวแม้จะมีผู้มาเยือนไม่มากนัก แต่สามารถสร้างงาน สร้างอาชีพเสริมให้ผู้คนในชุมชนบ้าง เช่น การบริการอาหารและเครื่องดื่ม และหากเป็นช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวเที่ยว ชาวบ้านจะมีการรวมกลุ่มและนำรถกระบะของตนมาทำเป็นรถรับจ้างนำเที่ยว

ภาพที่ 21 สื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ณ หาดชมดาว (1)
ที่มา: Na Tan Sub-district Administrative Organization (2021)

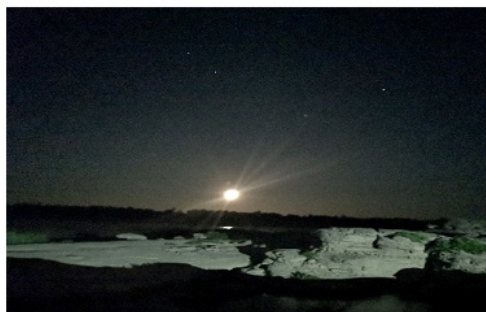
ภาพที่ 21 สื่อประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ณ หาดชมดาว (2)

ที่มา: www.deetravel.co

ภาพที่ 22 มัคคุเทศก์น้อยนำชมหาดชมดาว

ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

ภาพที่ 23 กิจกรรมการปักค้างด้วยเต็นท์ และกิจกรรมดูดาว

ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

2.1.2 กิจกรรมการท่องเที่ยวทางศาสนา และวัฒนธรรม วัดปากแซง เป็นวัดที่สำคัญของอำเภอนาตาล และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ผู้มาเยือนรับรู้มากที่สุดเมื่อมาเยือนอำเภอนี้ ด้วยเป็นที่ประดิษฐานพระเจ้าใหญ่องค์ดื้อ พระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทย – ลาวสองฝั่งโขง สะท้อนให้เห็นความเชื่อและความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาที่ฝังลึกอยู่ในจิตใจและยังคงเกี่ยวข้องในวิถีการดำรงชีวิตของผู้คน ซึ่งก่อนจะประสบกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 สถานที่แห่งนี้จะมี ผู้มาเยือนอย่างเนืองแน่น กิจกรรมที่นิยมประกอบ ได้แก่ การไหว้พระ การทำบุญปล่อยปลา และการชม ความงามของลำน้ำโขงที่ผันแปรตามช่วงฤดูกาล นอกจากนี้ยังมีการจัดงานนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ดื้ออย่างยิ่งใหญ่ระหว่างวันขึ้น 9 ค่ำถึงวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี Hongsuwan (2017) ระบุว่างานนมัสการในครั้งนี้เป็นหนึ่งในประเพณีประเพณีในสังคมอีสานที่ไม่ได้อยู่ในงานบุญจารีตสิบสองเดือนเป็นงานบุญที่ชาวบ้านริมฝั่งโขงได้ถือปฏิบัติกันมาช้านานโดยชุมชนใดชุมชนหนึ่งเป็นหลัก และหากผู้มาเยือนเดินทางมาในช่วงวันอาทิตย์ ก็จะได้ชมการฟ้อนรำที่งดงามของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านที่ตั้งใจเชื่อมโยงกับขบวนฟ้อนรำที่ถนนคนเดินเขมราฐ “เสาร์เย็นดูการฟ้อนรำที่เขมราฐ อาทิตย์เช้าก่อนเดินทางกลับแวะนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ดื้อและชมการฟ้อนรำที่นาตาล” (ภาพที่ 24) เห็นได้ว่าทั้งงานนมัสการพระเจ้าใหญ่องค์ดื้อที่จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่และการเพิ่มขบวนฟ้อนรำเข้ามาเป็นหนึ่งในกิจกรรมบนพื้นที่ของวัดปากแซง ล้วนตอบสนองบริบทการท่องเที่ยวทั้งสิ้น โดยเฉพาะการพยายามเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวจากอำเภอานาตาลไปยังอำเภอนาตาล ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นท้าทายในการจัดการการท่องเที่ยว

ภาพที่ 24 กิจกรรมการท่องเที่ยว ณ วัดปากแซง
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

2.2 ของฝาก ของที่ระลึก ของฝาก/ของที่ระลึก

นับเป็นสิ่งเตือนใจให้ผู้มาเยือนหรือผู้ที่ได้รับของฝากนั้นระลึกถึงเรื่องราวหรือสถานที่ที่เคยเดินทางไปเยือน บ่อยครั้งที่ผู้มาเยือนซื้อของที่ระลึกเพียงเพื่อเก็บไว้ว่าครั้งหนึ่งเคยเดินทางไปที่นี่ แม้ว่าของที่ระลึกนั้นอาจจะไม่ค่อยได้ใช้ประโยชน์หรือใช้ประโยชน์น้อยมาก การนำอัตลักษณ์ของแต่ละพื้นที่มานำเสนอในรูปแบบของสิ่งของนอกจากจะเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และเพิ่มมูลค่าของสินค้าแล้วนั้น

ยังเป็นการตอบสนองความต้องการของลูกค้าแต่ละกลุ่มแต่ละช่วงวัยได้อีกทางหนึ่ง จากการลงพื้นที่ภาคสนามและการสัมภาษณ์ท่านนายอำเภอ พัฒนาการอำเภอนาตาล และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 4 ตำบล พบว่า ของฝาก/ของที่ระลึก จะเน้นการนำผ้าฝ้ายย้อมครามมาสร้างมูลค่า ซึ่งผู้มาเยือนสามารถไปเลือกสรรสินค้าได้ ณ ศูนย์ OTOP ที่ตั้งอยู่ ณ บริเวณวัดปากแซง (ภาพที่ 25) และที่กลุ่มผลิตผ้าย้อมครามและแปรรูปตำบลนาตาล ดังที่ท่านนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาตาล Apiwat Phuangput (Personal communication, June, 09, 2021) กล่าวว่า “ตำบลนาตาลมีแหล่งรวมสินค้าโอท็อปของผู้คนในตำบล ซึ่งกำลังดำเนินการและมีการเปิดให้บริการนักท่องเที่ยวบางส่วนไปแล้ว เน้นการนำผ้าฝ้ายซึ่งเป็นจุดเด่นของอำเภอนาตาล มาสร้างแบรนด์เป็นของชมดาว (ภาพที่ 26) อันเป็นการนำเสนอจุดเด่นของของแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอนาตาลอีกอย่างหนึ่ง นอกเหนือจากนี้ยังสามารถพบเห็นสินค้าแปรรูป เช่น เผือกฉาบ มันฉาบ เชื่อมโยงไปสู่วิถีชีวิตของผู้คนริมแม่น้ำโขงรวมไปถึงผู้คนในพื้นที่” นอกจากสินค้าดังกล่าวแล้ว หากเดินทางมาเยือนวัดปากแซง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวหลักของอำเภอนาตาล อาหารที่ต้องลิ้มลองคือ ตำก้วย รวมถึงอาหารประเภทปลาแม่น้ำโขง (ภาพที่ 27)

ภาพที่ 25 ของฝาก/ของที่ระลึกในศูนย์ OTOP บริเวณวัดปากแซง
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

ภาพที่ 26 ของฝาก/ของที่ระลึกจากผ้าฝ้ายย้อมครามภายใต้ตราสินค้า “ChomDao”
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

ภาพที่ 27 ของฝากขึ้นชื่อ ณ วัดปากแขง
ที่มา: Khampha Yingkhong (2022)

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาสามารถสรุปอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลได้ 3 ด้าน ได้แก่ (1) อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ คือ หาดชมดาว (2) อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น คือ วัดปากแขง วัดภูถ้ำทอง วัดโนนสว่าง ถ้ำตาลาว และ (3) อัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย อาชีพ และประเพณี ความเชื่อ ศิลปะพื้นบ้าน ส่วนวิธีการนำอัตลักษณ์ของอำเภอนาตาลมาสร้างมูลค่า หรือ การนำทุนชุมชนที่มีศักยภาพมาสร้าง/เพิ่มมูลค่าผ่านสินค้าทางการท่องเที่ยว จำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ (1) กิจกรรมการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติและการท่องเที่ยวทางศาสนา และวัฒนธรรม และ (2) ของฝาก/ของที่ระลึก

จากผลการวิจัยสะท้อนว่า อัตลักษณ์ของชุมชนที่ได้ทั้งหมด มาจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวของอำเภอนาตาล และคณะผู้วิจัยได้จำแนกอัตลักษณ์ตามการแบ่งประเภทของ Community Development Department (2018) ได้แก่ อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ อัตลักษณ์ด้านสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น และอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ขณะทำงานวิจัยของ Sirivejjabhandu (2019) มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับอัตลักษณ์ผ่านการประชุมระดมความคิดเห็นโดยมองว่าอัตลักษณ์ทางการท่องเที่ยวสามารถกำหนดอัตลักษณ์ออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) การท่องเที่ยวเชิงธรณีสัณฐาน (2) การท่องเที่ยวเชิงศาสนา (3) การท่องเที่ยวเชิงสถาปัตยกรรม และ (4) การท่องเที่ยวโดยมีแม่น้ำเป็นฐาน ซึ่งการศึกษาในพื้นที่ที่ต่างกันก็เป็นอีกปัจจัยที่ทำให้การจำแนกประเภทของอัตลักษณ์มีความแตกต่างกันได้ นอกจากนี้การศึกษาอัตลักษณ์ด้านวิถีชีวิต ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย การแต่งกาย และอาชีพ ยังเชื่อมโยงกับคติชนวิทยาดังที่ Nathalang (2020) อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างอัตลักษณ์ไว้ว่า คติชนไม่ว่าจะเป็นตำนาน นิทานประจำถิ่น เพลงร้องเล่น การละเล่น การเดินระบำรำฟ้อน พิธีกรรมดนตรี อาหาร เครื่องแต่งกาย เครื่องจักสาน ข้าวของเครื่องใช้ ล้วนเป็นกลไกทางวัฒนธรรมที่ใช้แสดงอัตลักษณ์ของกลุ่มชนที่ทำให้เห็นว่าตนเอง (us) แตกต่างจากคนอื่น (the others)

ในส่วนของการนำอัตลักษณ์ของชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่มนั้น พิจารณาจากกิจกรรมการท่องเที่ยว และของฝาก/ของที่ระลึก ซึ่งผันแปรไปตามอัตลักษณ์ของพื้นที่ เช่น กิจกรรมการชมหินรูปร่างแปลกตาที่เกิดจากการกระทำของกระแสน้ำโขง ณ หาดชมดาว กิจกรรมการไหว้พระ ทำบุญ ณ วัดปากแซง ศูนย์รวมจิตใจของทั้งชาวไทยและลาว ของฝาก/ของที่ระลึกเน้นการนำเสนอผ้าฝ้ายย้อมคราม ขณะที่การศึกษาของ Janruang et al. (2019) มีการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทุนชุมชน เพื่อนำมาสร้างมูลค่าการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมเขตอารยธรรมขอมอีสานใต้-กัมพูชา (พิมาย-นครวัดนครธม) ด้วยการสร้างกิจกรรมและเส้นทางการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสร้างสรรค์โดยชุมชน และกำหนดโปรแกรมการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนซึ่งมีความต่างจากการศึกษาของคณะผู้วิจัยที่กำหนดเป็นกิจกรรมในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวหลักของอำเภอนาตาลเท่านั้น จึงไม่สามารถกำหนดเป็นเส้นทางท่องเที่ยวได้ เนื่องจากด้วยขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาต่างกัน กล่าวคือ ในการศึกษาของ Janruang et al. (2019) มีการศึกษาทั้งในประเทศไทยและราชอาณาจักรกัมพูชา

ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การนำอัตลักษณ์ของผ้าฝ้ายย้อมครามมาสร้างมูลค่าเพิ่มเป็นสิ่งที่สำคัญ แต่หากนำกระบวนการคิดสร้างสรรค์เข้ามาเสริมในตัวสินค้า (ของฝาก/ของที่ระลึก) ก็จะสามารถเพิ่มประสบการณ์ให้แก่ผู้มาเยือนได้

2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวของอำเภอนาตาล เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีอัตลักษณ์สามารถนำมารองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้อย่างต่อเนื่อง แต่ผู้มาเยือนยังไม่รู้จักมากนักและมักถูกมองว่าเป็นอำเภอทางผ่าน ดังนั้นการศึกษาในประเด็นนี้จะเป็นการกระตุ้นให้ผู้มาเยือนอยากมาสัมผัสความเป็นนาตาลมากขึ้น

References

- Apiwong, P. (2007). **Folklore and the Construction of Ethnic Identity of Tai Lue, Ban Huai Kon, Amphoe chaloem Phrakiat, Changwat Nan** (Master's thesis). Chulalongkorn University, Bangkok. (In Thai)
- Community Development Department. (2018). **Operational Mobilization of OTOP Nawatwithi's Tourism Community**. E-BOOK. Community Development Department. (In Thai)
- Department of Highways. (2018). **Suitability Study of Economic, Engineering and Environmental Impact and Explore the Network of 6th Thai-Lao Friendship Bridge (Ubon Ratchathani – Salavan)**. [Unpublished Manuscript]. The Meeting on Preventive, Remedial and Environmental Impact Reduction (Subgroup No. 2). (In Thai)
- Department of Mineral Resources. (2007). **Natural Geological Attractions**. Retrieved from http://www.dmr.go.th/n_more_news.php?filename=ne09 (In Thai)
- Department of National Parks, Wildlife and Plant Conservation (2010). **National Parks of Northeast**. National Park Office. (In Thai)
- Esan information @Ubon ratchathani. (2021, July, 15). **Wat Phra To**. Retrieved from <http://www.esanpedia.oar.ubu.ac.th/esaninfo/?p=2929> (In Thai)
- Jankaew, B. (2015). **The study of Border Tourism Potential, Chiang Khong District, Chiang Rai Province** (Master's thesis). Maejo University, Chiang Mai. (In Thai)
- Janruang, J., Weerotpadungpong, N., Chimngamsert, C., Meesawadikul, W., Rattanaprayoon, S., Wanawat, B., Faiikhoksung, P., Panyayong, W.,
- Kongkhaow, P., Thammayom, A., Mean, S., (2019). **Adding Value to Cultural Tourism: Exploring Ways to Increase Tourism's Impact with Community Resources along Khmer Civilization in The Southern Isan-Cambodia (Phimai-Angkor Wat/Angkor Thom)** [Grant]. Thailand Science Research and Innovation (TSRI). (In Thai)

- Jaruwon, P. (2016). **Folklore and Tourism: Nong Khao Cultural Village, Kanchanaburi Province.** Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Jearamas, S. (2020). **The High Value of Natan: The southern sheriff tells the story of Northeastern Region.** Ubon Ratchathani: Yongsawat Intergroup. (In Thai)
- Khowdee, S. (2016). **Sandonta Ancestor Worship Tradition of Changwat Surin: The Construction of an Invented Tradition and Role.** Bangkok: Chulalongkorn University Press. (In Thai)
- Na Thalang, S. (2020). Creative Folklore: A Review of Its Social Context and Related Concepts. **Journal of Letters**, 42 (2),1-74. (In Thai)
- Na Thalang, S. (2016). **Creative Folklore: Synthesis and theory.** Bangkok.Princess Maha Chakri Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization). (In Thai)
- Niruthrakul, Y. (2011). Creative Economy. **eTAT Tourism Journal**, 4 (2), 1-20. Retrieved from www.eTATjournal.com. (In Thai)
- Royal Forest Department (n.d.). **National Reserved Forest.** Retrieved from http://forestinfo.forest.go.th/National_Forest.aspx (In Thai)
- Runcharoen, C. (2021, 21 July). **Ancient Archives Part 9.** [Facebook]. Retrieved from https://www.facebook.com/https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=4142838062441197&id=100001451318001 (In Thai)
- Sittisunthorn, P., Gardner, S and Smart, D. (2006). **Northern Caves.** Riverbooks. Bangkok.Nilathi, S. **Cotton: The Woven Fabric of Life and Socialization.** Retrieved from <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/10/17>. (In Thai)
- Sujachaya, S. (2013). Cultural Capital and Today's Sacred Objects. **Journal of Letters**, 42 (2), 75-102. (In Thai)
- Sirivejjabhandu, A. (2019) Tourism Identity and Marketing in the Special Economic Zone (SEZ): Case Study of Northeast Thailand and Central Laos. **Sisaket Rajabhat University Journal**, 13 (1), 82-93. (In Thai)
- The Fine Arts Department. (2017). **Training Materials for Interpreters at Archaeology Information Center of Si Khun Village, Phang Khen Subdistrict, Na Tan District, Ubon Ratchathani.**[Project]. The Fine Arts Department. (In Thai)

Tularak, U. (2018). **Indigo Live: Indigo-dyed fabric culture of Thai-Laos.**

Retrieved from <http://www.thaistudies.chula.ac.th/2018/10/17> (In Thai)